

การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชังในมุมมองของภาครัฐ Low-carbon Tourism in Koh Sichang from the Government Perspective

กัลยา สว่างคง^{1*}
Kanlaya Swangkong ^{1*}

¹ปร.ด.(การจัดการ) ผศ.ดร.คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

*Corresponding author E-mail: skanlaya@aru.ac.th

Received: July 10, 2024 / Revised: January 27, 2025 / Accepted: April 4, 2025

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เป็นสาเหตุหนึ่งของภาวะโลกร้อน แต่หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังขาดประสบการณ์ในการจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ดังนั้นบทความวิจัยเรื่องนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลและสภาพทั่วไปทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง และ 2) ศึกษามุมมองของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชัง งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและรายงานผลการวิจัยด้วยการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) เกาะสีชังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวก มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และยังมีประเพณี วิถีชีวิต ที่น่าสนใจ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากทั้งช่วงวันธรรมดาและวันหยุด 2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีแนวคิดที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชังไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ เพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน รวมทั้งสร้างระบบการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยมีมุมมองว่าหน่วยงานภาครัฐควรเป็นผู้นำในการริเริ่มโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับผู้ประกอบการและชุมชน รวมทั้งต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ, เกาะสีชัง, มุมมองของภาครัฐ

Abstract

Low-carbon tourism is a form of tourism that reduces carbon dioxide emissions, which are a significant contributor to global warming. However, many organizations involved in tourism management lack experience in implementing this type of tourism. This research article aims to: 1) examine the general tourism information and context of Koh Sichang, and 2) explore the perspectives of government agencies regarding low-carbon tourism on Koh Sichang. This qualitative study employed data collection methods including document analysis, in-depth interviews, and non-participatory observations. The key informants consisted of seven individuals, and the data were analyzed using content analysis and reported through descriptive interpretation. The findings revealed that: 1) Koh Sichang is a conveniently accessible tourist destination with a variety of natural and historical resources, as well as unique traditions and ways of life, attracting a significant number of visitors both on weekdays and weekends. 2) Government agencies involved in tourism have expressed an interest in developing Koh Sichang's tourism into a low-carbon model to preserve the natural environment, reduce expenses, and increase income for local communities. Moreover, they aim to create a sustainable tourism system. The perspectives of these agencies emphasize the importance of government leadership in initiating various projects to serve as role models for entrepreneurs and communities. Additionally, they highlight the need for effective public communication to ensure that all stakeholders understand the tangible benefits of low-carbon tourism initiatives.

Keywords: Low carbon tourism, Koh Sichang, Government perspectives

บทนำ

ภาวะโลกร้อน คือ ผลจากการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซเรือนกระจกอื่น ๆ จากอุตสาหกรรมต่าง ๆ ออกสู่ชั้นบรรยากาศโลก เป็นตัวเร่งทำให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้นจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนำไปสู่เหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้ว เช่น พายุไต้ฝุ่น ฝนตกหนักเฉียบพลัน ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น คลื่นความร้อน และคลื่นความหนาวที่รุนแรงจนเกิดการเสียชีวิต (Abnett, 2022) ทั้งนี้อุตสาหกรรมท่องเที่ยว นับเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีส่วนสำคัญในการปล่อยก๊าซต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อภาวะโลกร้อนอย่างมาก โดยพบว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ประมาณ 4,500 ล้านตันต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 8 ของก๊าซเรือนกระจกทั้งหมดที่ปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศโลกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการเดินทาง ที่พัก และกิจกรรมการท่องเที่ยว (Lenzen et al., 2018) สำหรับประเทศไทยนั้น มีผลการศึกษาที่พบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่

ปล่อยก๊าซเรือนกระจกส่วนใหญ่มาจากธุรกิจที่ฟักรวม รองลงมาคือธุรกิจขนส่งในแหล่งท่องเที่ยวและการกำจัดขยะ โดยมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์รวม 1,163.37 กิโลตันต่อปี (พิมพ์ลัส พงศกรรังศิลป์, 2560)

จากผลกระทบของภาวะโลกร้อนทำให้ประเทศไทยได้ขับเคลื่อนนโยบายที่มีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 ประการตามแนวทางของสหประชาชาติ หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) โดยหนึ่งในอุตสาหกรรมที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสนใจ คือ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศในลำดับแรก ๆ มาโดยตลอด ทั้งนี้การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เนื่องจากการท่องเที่ยวที่มีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการนำพลังงานสะอาดมาใช้ และนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2558) โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่รับนโยบายนี้ไปดำเนินการ มีตั้งแต่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่ได้พัฒนาแผนแม่บทการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนผ่านแคมเปญต่าง ๆ ในขณะที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวพิเศษที่เน้นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ รวมทั้งสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนที่เน้นการรักษาวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีกระทรวงและหน่วยงานของรัฐอีกเป็นจำนวนมากที่มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นฐานทางการท่องเที่ยว (เมธิกา พ่วงแสง, 2566)

จังหวัดชลบุรีเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางที่สำคัญทางการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกของประเทศไทยที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติหลายแห่ง แต่ปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเลือกเดินทางไปท่องเที่ยวยังจังหวัดชลบุรีเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2566 มีนักท่องเที่ยวรวมทั้งหมด 23,263,746 ราย สร้างรายได้ให้กับจังหวัดมากกว่า 233,681 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) โดยเกาะ สีซังจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรีที่อาศัยความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวในทุกปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเลือกเดินทางมาพักผ่อนและเรียนรู้ธรรมชาติกันเป็นจำนวนมาก (รชฎ จันทรน้อย, 2560) แต่การเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมากก็ทำให้เกิดการรบกวนสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกังวลกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวภายในเกาะ หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่หลักในการดูแลรับผิดชอบการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องหาแนวทางหรือมาตรการที่จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน รวมทั้งดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพในเวลาเดียวกัน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกาะสีซัง พบว่า ยังมีจำนวนจำกัด โดยงานส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การขนถ่ายสินค้า การจัดการขยะในพื้นที่ แต่ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำในเกาะสีซัง ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับและดูแลการท่องเที่ยวยังขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการ

ห้องเทียบแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชังในมุมมองของภาครัฐ เพื่อนำไปสู่การรวบรวมข้อมูลสภาพทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง มุมมอง นโยบาย แนวคิดของหน่วยงานภาครัฐในเกาะสีชังที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชังสู่ความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและสภาพทั่วไปทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง
2. เพื่อศึกษามุมมองของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชัง

วิธีการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลและสภาพทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง รวมทั้งมุมมองของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชัง เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

งานวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษามุมมองของผู้ที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลเกาะสีชัง ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรีเท่านั้น โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 7 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเกาะสีชัง

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรีเท่านั้น

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยนี้เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยกำหนดแนวคำถามที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ ใน 5 ประเด็น คือ 1.1 นโยบายและรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ 1.2 การปรับโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว 1.3 การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและเทคโนโลยี 1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 1.5 การวัดและประเมินผลการดำเนินงาน 2) แบบสังเกต เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง 3) เครื่องบันทึกเสียง 4) กล้องถ่ายรูป และ 5) กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว และที่สำคัญผู้วิจัยถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะต้องมีความไวต่อทฤษฎี (Theoretical sensitivity) จึงต้องมีการเตรียมตัวโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างละเอียดครบถ้วน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสังเกตให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพ พบว่ามีความเหมาะสมตามเนื้อหาที่กำหนดไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย คือ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (literature review) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participate observation) ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลาย ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือด้านวิธีการ (methodological triangular) (สุภางค์ จันทวนิช, 2561)

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณลักษณะความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยเป็นการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ทั้งนี้ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้ 1) เป็นบุคคลที่ทำงานในเทศบาลตำบลเกาะสีชังและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหรือการจัดการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือสิ่งแวดล้อมในเกาะสีชังไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) สามารถให้ข้อมูลได้ตรงประเด็นและน่าเชื่อถือ และ 3) ยินดีให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ทั้งนี้เมื่อข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงจุดอิ่มตัว (theoretical saturation) คือคำตอบที่ได้ซ้ำกันและไม่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงหยุดการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตจำนวน 4 ครั้ง ดังนี้ 1) 21 กุมภาพันธ์ 2567 2) 14 มีนาคม 2567 3) 24 เมษายน 2567 และ 4) 3 พฤษภาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างนั้น ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ด้วยการถอดเทปการสนทนาแบบคำต่อคำ (verbatim) ฟังซ้ำแล้วเรียบเรียงข้อมูลที่ได้เพื่อนำมาแยกและจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการวิจัยด้วยวิธีการเชิงพรรณนา สำหรับข้อมูลจากแบบสังเกต ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลและเนื้อหาที่ได้จากแบบสังเกต จัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลร่วมกับข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สามารถแยกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลและสภาพทั่วไปทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง

ข้อมูลทั่วไปของเกาะสีชัง

เกาะสีชัง เป็นเกาะที่ตั้งอยู่ในอ่าวไทย ห่างกรุงเทพมหานคร 117 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดชลบุรี 36 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอสัตหีบประมาณ 12 กิโลเมตร เคยอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดสมุทรปราการ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2486 จึงได้โอนมาขึ้นกับอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี แล้วยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2537 เกาะสีชังมีความสำคัญและมีความเป็นมาที่น่าสนใจอย่างยิ่งในเชิงประวัติศาสตร์เนื่องจากเคยเป็นสถานที่เสด็จประพาส และเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินถึง 3 พระองค์ คือ รัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือรัชกาลที่ 5 นั้น พระองค์ทรงแปรพระราชฐาน โดยใช้สถานที่บนเกาะสีชังเป็นสถานที่พักผ่อนของ

พระบรมวงศานุวงศ์ และเป็นที่ทรงบริหารพระราชกรณียกิจปกครองประเทศระยะหนึ่ง นอกจากนี้พระองค์ยังได้ตัดสินพระทัยอันเป็นเกียรติประวัติที่ประวัติศาสตร์ต้องบันทึกเกี่ยวกับเกาะสีชังว่า เป็นสถานที่ที่ได้ทรงเลือกให้เป็นที่พักผ่อนของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย หรือสมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจุฑาธุชธราดิลก พร้อมกับทรงสร้างพระราชฐานบนเกาะสีชังและพระราชทานนามพระราชฐานดังกล่าวว่า “พระจุฑาธุชราชฐาน” (กัลยา สว่างคง, 2566)

การเดินทางเข้าออกเกาะสีชังทำได้ด้วยเรือโดยสารข้ามฟากรับจ้างที่มีบริการทุก 1 ชั่วโมง ตั้งแต่ 07.00 – 18.00 น. ของทุกวัน สำหรับการเดินทางภายในเกาะสีชังจะมีรถสามล้อเครื่องโดยสารและรถจักรยานยนต์รับจ้างบริการอยู่ทั่วไป บนเกาะสีชังมีถนนสายหลัก 2 สาย คือ ถนนอัมพวันและถนนวิชราวุธที่มีความยาว 3.5 กิโลเมตร นอกจากนี้ก็มีถนนซอยเชื่อมโยงจากถนนอัมพวันไปยังถนนวิชราวุธตามหมู่บ้านและจุดต่าง ๆ รอบเกาะสีชังอีกจำนวน 16 สาย มีสะพานท่าเทียบเรือ จำนวน 4 สะพาน สถานศึกษาจำนวน 3 แห่ง และยังมีวัด 2 แห่ง สำนักสงฆ์ 5 แห่ง ศาลเจ้า 2 แห่ง และมัสยิด 1 แห่ง สำหรับสัตว์ที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะสีชัง คือ กระรอกขาว ซึ่งเป็นกระรอกที่หาได้ยากจัดเป็นสัตว์อนุรักษ์ในพื้นที่ นอกจากนี้ข้อมูลจากเทศบาลตำบลเกาะสีชัง (ณ วันที่ 15 พฤษภาคม 2567) พบว่าเกาะสีชังมีโรงแรมจำนวน 2 แห่ง รวม 76 ห้อง รองรับได้ 153 คน และมีสถานที่พักอื่น ๆ จำนวน 57 แห่ง จำนวน 669 ห้อง รองรับได้ 1,400 คน มีร้านอาหาร 74 แห่ง จำนวน 1,040 โต๊ะ รองรับได้ 2,500 คน มีผู้ประกอบการเรือโดยสารจำนวน 3 บริษัท มีรถเช่า 43 คัน มีรถจักรยานยนต์รับจ้าง 28 คัน มีรถสองแถว 20 คัน และรถสามล้อ 63 คัน

สภาพทั่วไปทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง

เทศบาลตำบลเกาะสีชังรายงานข้อมูลทั่วไป ณ วันที่ 15 พฤษภาคม 2567 ว่าเกาะสีชัง มีประชากรทั้งหมดประมาณ 5,000 คน และมีประชากรแฝงอีกจำนวนประมาณ 3,000 คน โดยประชากรร้อยละ 38 ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับค้าขายและการให้บริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากเกาะสีชังตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 117 กิโลเมตร เป็นเกาะที่คงความสวยงามตามธรรมชาติ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าค้นหา มีแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งประเพณี และวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ ประกอบกับแรงขับเคลื่อนจากรายการโทรทัศน์และละครหลายเรื่องที่ใช้เกาะสีชังเป็นสถานที่ในการถ่ายทำ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการเดินทางเพื่อเก็บภาพถ่ายตามรอยละครเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้ยังมีการเดินทางเข้าสู่เกาะที่ค่อนข้างสะดวก องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้เกาะสีชังเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปพักผ่อนทั้งในรูปแบบของการเที่ยวแบบวันเดียว และพักค้างคืน โดยข้อมูลจากเทศบาลเกาะสีชังพบว่าในวันธรรมดา มีนักท่องเที่ยวประมาณ 200 คนต่อวัน ในขณะที่วันเสาร์-อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 500 คนต่อวัน และวันหยุดหรือเทศกาลต่าง ๆ จะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 1,000 – 2,000 คนต่อวัน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวของเกาะสีชังยังค่อนข้างจำกัดอยู่ในลักษณะของการพักผ่อนกับธรรมชาติ เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว เก็บภาพบรรยากาศในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งนี้ยังไม่พบการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน โดยที่ผ่านมาปัญหาหลักทางการท่องเที่ยวจึงเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม การกำจัดขยะ และการขาดแคลนน้ำจืดในบางช่วงของปี ทั้งนี้ได้แบ่งประเด็นสภาพทั่วไปทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชังออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) สถานที่ท่องเที่ยว และ 2) เทศกาลและงานประเพณี

1) สถานที่ท่องเที่ยว

เกาะสีชังมีความได้เปรียบทางการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นเกาะที่อยู่ห่างจากอำเภอสัตหีบ 12 กิโลเมตร ทำให้เดินทางสะดวก สามารถเดินทางไปได้ในวันเดียวได้ มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ มีต้นทุนด้านวัตถุดิบที่เป็นอาหารทะเลราคาถูก และมีความปลอดภัยสูงเนื่องจากมีปัญหาอาชญากรรมน้อยมาก อย่างไรก็ตามเกาะสีชังยังมีปัญหาเรื่องค่าครองชีพที่ค่อนข้างสูง เพราะระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานและสินค้าหลายอย่างยังต้องพึ่งพิงการนำเข้าจากแผ่นดินใหญ่ ทั้งนี้ข้อมูลจากการทบทวนเอกสาร และการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ผ่านเพจและเว็บไซต์ทางการท่องเที่ยวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะสีชังจำนวน 90 เพจ/เว็บไซต์ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในเกาะสีชังที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) พระจุฑาธุชราชฐาน เป็นพระราชวังแห่งแรกและแห่งเดียวของประเทศไทยที่ตั้งอยู่บนเกาะกลางทะเล ใช้เป็นที่ประทับแปรพระราชฐานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ใช้เป็นสถานที่ประทับรักษาพระองค์เมื่อทรงพระประชวร 2) สะพานอัมมานต์ ตั้งอยู่ที่พระราชวังจุฑาธุชราชฐาน เป็นสะพานทอดยาวขนาดใหญ่สีขาวกลางทะเลที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างขึ้นขณะที่ท่านทรงเสด็จพระราชดำเนินมายังเกาะสีชังเพื่อเยี่ยมสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าอัมมานต์เดชาวุธฯ ที่ประชวรและประทับอยู่ที่เกาะสีชัง 3) อ่าวอัมมานต์ หรือ หาดถ้ำพัง ตั้งอยู่ด้านตะวันตกของเกาะสีชัง มีลักษณะเป็นอ่าวโค้งยาวประมาณ 160 เมตร มีหาดทรายขาวที่สวยงาม และเป็นสถานที่ที่สามารถเล่นน้ำทะเลได้แห่งเดียวในเกาะสีชัง 4) ช่องอิศริยาภรณ์ (ช่องเขาขาด) และแหลมวิชราวุธ ตั้งอยู่ทางตะวันตกทางด้านท้ายของเกาะสีชังมีลักษณะที่เป็นช่องเขาที่ขาดออกจากกันและมีหาดซึ่งมีหินก้อนกลม เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมตกปลาและชมพระอาทิตย์ตก 5) ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ตั้งอยู่บนยอดเขาควายทิศเหนือของเกาะสีชัง มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์เป็นหินรูปเจ้าพ่อใหญ่อยู่ในถ้ำบน สถานที่ประดิษฐานองค์เจ้าพ่อเขาใหญ่นั้นเป็นศาสนสถานมีลักษณะเป็นวิหารจีน ในช่วงเทศกาลตรุษจีนจะมีผู้คนหลั่งไหลมาสักการะกันอย่างเนืองแน่นด้วยความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องของการส่งเสริมให้กิจการค้าขายเจริญรุ่งเรือง

2) เทศกาลและงานประเพณี

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวแล้วเกาะสีชังยังมีงานเทศกาลและงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในชุมชนที่นำมาปรับเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างน่าสนใจโดยเรียงตามลำดับการจัดงานในรอบปีได้ดังนี้ (เทศบาลตำบลเกาะสีชัง, 2567)

(1) เทศกาลนมัสการเจ้าพ่อเขาใหญ่ จัดเป็นประจำทุกปี โดยจัดเป็น 2 ช่วง คือ 1) ช่วงเทศกาลตรุษจีน ประมาณปลายเดือนมกราคม ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี และ 2) ช่วงสารทจีน ประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี

(2) ประเพณีวันสงกรานต์ จัดเป็นประจำทุกปีในช่วงวันที่ 13 – 19 เมษายน มีอีกชื่อหนึ่งว่า “วันรวมชาวเกาะ” และในวันที่ 18 เมษายนยังจัดให้มี “ประเพณีอุ้มสาวลงน้ำ หรือ จูงมือลงทะเล” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานให้กับทั้งประชาชนในเกาะและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

(3) งานขัตติยคุณนมัสการพระพุทธบาทเกาะสีชัง จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 18 - 19 พฤษภาคมของทุกปี ตามประวัติกล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เชิญรอยพระพุทธบาทขึ้นไป

ประดิษฐาน ณ ไหล่เขายอดพระจุลจอมเกล้า และโปรดเกล้าให้จัดงานชัตถุภักษ์นมัสการพระพุทธบาทเกาสีซังขึ้นเพื่อให้ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธได้มีโอกาสได้ขึ้นไปสักการะรอยพระพุทธบาทเป็นประเพณี

(4) งานวันรำลึกวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระปิยมหาราชของชาวเกาสีซัง งานนี้กำหนดจัดขึ้นในวันที่ 20 กันยายน ของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดขึ้นเพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาสีซังอีกด้วย โดยในปัจจุบันมีการขยายระยะเวลาในการจัดงานออกเป็นระหว่าง 3 – 5 วัน

(5) ประเพณีลอยกระทง จัดขึ้นในช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี โดยมีลักษณะพิเศษ 2 ประการ คือ 1) มีงานประเพณีหุงข้าวมันส้มตำสวดแทรกอยู่ในงานลอยกระทง และ 2) เป็นการลอยกระทงในทะเล

นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น เช่น วัด ถ้ำ จุดชมวิว รอยพระพุทธบาท และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การตกปลาน้ำตื้น การถ่ายภาพตามจุดเช็คอินต่าง ๆ และการชมพระอาทิตย์ขึ้น-ตก ทั้งนี้จากการวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม พบว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวจะเน้นไปในด้านการเที่ยวชมพักผ่อน และแสวงหาความรู้ อย่างไรก็ตามหลังการระบาดของไวรัสโควิด 19 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นมาก คือ การถ่ายภาพจุดเช็คอินต่าง ๆ ทำให้ทางเทศบาลต้องปรับปรุงภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว การทำรั้ว การทำทางเดินเพื่อความปลอดภัย และเพิ่มเติมป้ายสำหรับเป็นจุดถ่ายภาพ

2. มุมมองของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาสีซัง

สำหรับมุมมองของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาสีซังนั้น ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตเพื่อรวบรวมข้อมูลและประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

2.1 นโยบายและรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาสีซัง

หน่วยงานภาครัฐของเกาสีซังเล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะเป็นที่นิยมในกลุ่มของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ โดยผู้บริหารหน่วยงานให้ความสนใจในการนำพลังงานทางเลือกมาใช้ในเกาะในสำเร็จภายในปี 2567 และได้ผลักดันให้เกิดนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) นโยบายลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพื่อให้ทั้งชุมชน และนักท่องเที่ยวได้สูดอากาศบริสุทธิ์ เนื่องจากเกาสีซังตั้งอยู่ไม่ไกลจากแผ่นดินใหญ่ มีการเดินทางที่สะดวก ทางหน่วยงานจึงมั่นใจว่าจะใช้แนวทางการลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพื่อทุกคนเข้าถึงอากาศบริสุทธิ์เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยต้องการชูจุดขายที่ว่า “สีซัง เกาะใกล้เมือง ที่เด่นเรื่องอากาศบริสุทธิ์ จุดที่ทุกคนจะหายใจได้เต็มปอด” 2) นโยบายการอบรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และชุมชน โดยหน่วยงานภาครัฐมองว่าชุมชนคือกลุ่มที่สำคัญที่สุด เพราะหากชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือแล้ว โอกาสในการทำกิจกรรมใหม่ ๆ หรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมเดิมจะสามารถทำได้โดยง่าย และ 3) ทางหน่วยงานภาครัฐมีแนวคิดว่ามีนโยบายที่ดีที่สุดควรเริ่มที่

หน่วยงานก่อน และต้องทำได้ทันทีโดยไม่ต้องรองบประมาณจากส่วนกลาง เช่น การประชุมออนไลน์ เพื่อลดการเดินทาง การนำอุปกรณ์สิ่งของมาใช้ซ้ำ การแยกขยะในหน่วยงาน การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์แทนการใช้กระดาษ เป็นต้น

2.2 การปรับโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ

ด้านการปรับโครงสร้างพื้นฐานนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างช้าเพราะต้องรองบประมาณจากส่วนกลาง และต้องใช้เวลาในการดำเนินงานนาน แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ได้ดำเนินการในบางส่วนไปแล้ว ได้แก่ 1) การพัฒนาให้มีทางสำหรับรถจักรยานโดยเฉพาะ 2) การลดการใช้พลาสติกและโฟมในงานเทศกาลต่าง ๆ ที่ทางหน่วยงานเป็นคนจัด 3) การแยกขยะ โดยขอความร่วมมือจากลูกค้าและนักท่องเที่ยว 4) การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้ค้าและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการดูแลสิ่งแวดล้อมและการตรวจใบอนุญาตสำหรับการออกร้านขายของ 5) การจัดอันดับสถานประกอบการที่มีการปรับโครงสร้างพื้นฐานหรือปรับปรุงการให้บริการที่สะท้อนให้เห็นถึงความใส่ใจสิ่งแวดล้อมและความพยายามในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และ 6) การมอบเกียรติบัตรเพื่อเชิดชูเกียรติให้กับสถานประกอบการที่มุ่งมั่นให้มีสถานประกอบการเข้าร่วมโครงการดูแลสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของเกาะสีชังนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการเยี่ยมชมสถานที่ ถ่ายภาพสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่ค่อยมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากนัก อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวที่นิยมเช่าเหมาเรือเพื่อออกไปตกปลา รวมทั้งพักค้างคืนร่วมกับชุมชนที่เกาะขาม (เกาะบริวารของเกาะสีชัง) มากขึ้น จึงเป็นโอกาสของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเสนอของบประมาณเพื่อการลงทุนปรับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้เรือพลังงานไฟฟ้า หรือการใช้หลังคาแบบโซลาร์เซลล์ เป็นต้น

2.3 การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและเทคโนโลยี

ปัจจุบันพลังงานที่ใช้ในเกาะสีชังยังเป็นพลังงานที่มาจากน้ำมันเชื้อเพลิง เช่น น้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล น้ำมันก๊าด อย่างไรก็ตามทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวคิดในเรื่องนี้ ดังนี้ 1) มีนโยบายที่จะปรับเปลี่ยนไปใช้พลังงานสะอาด คือ พลังงานไฟฟ้า โดยมีแผนติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์เพื่อผลิตไฟฟ้าใช้เองในเกาะ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีไฟส่องสว่างตลอดเวลา 2) การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด โดยเรื่องนี้หลายหน่วยงาน เช่น งานวิศวกรรม งานสาธารณสุข โภค งานสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม งานพัฒนาชุมชน ล้วนให้ข้อมูลที่ตรงกันว่าเป็นเรื่องที่ต้องเริ่มต้นที่หน่วยงานภาครัฐก่อน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นและทำตาม โดยบางหน่วยงานมีโครงการเปลี่ยนยานพาหนะที่ใช้ในหน่วยงานจากพาหนะที่ใช้ น้ำมันเป็นใช้พลังงานไฟฟ้า 3) การส่งเสริมและทำความเข้าใจกับกลุ่มผู้ให้บริการรถรับจ้างในเกาะเพื่อตรวจประเมินปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และคาร์บอนมอนอกไซด์จากควันท่อไอเสีย รวมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับหากมีการปรับเปลี่ยนจากรถใช้น้ำมันเป็นรถใช้พลังงานไฟฟ้า ทั้งนี้ทางหน่วยงานมั่นใจว่าหากทำให้กลุ่มผู้ให้บริการรถรับจ้างเห็นถึงประโยชน์และข้อดีของการเปลี่ยนมาใช้รถพลังงานไฟฟ้าแล้ว ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นตัวอย่างให้กับกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

สำหรับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมนั้นยังมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากเกาะสี่ซังเป็นเกาะที่มีพื้นที่ไม่มากนัก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงประเมินว่าการลงทุนกับเทคโนโลยีที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากนั้นยังไม่คุ้มค่า ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมมือกับสถาบันศึกษาต่าง ๆ เพื่อคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ โดยในขณะนี้หลายสถาบันเข้ามาทำการวิจัยค้นคว้าเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และคาดว่าจะในอนาคตจะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ทั้งในเรื่องการจองที่พักออนไลน์ ระบบการเตือนสภาพอากาศ การใช้สายรัดข้อมือสำหรับบันทึกการใช้จ่าย เป็นต้น

2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักดีว่าคนในชุมชนเป็นกลุ่มสำคัญที่จะผลักดันให้การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสี่ซังสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน แต่การจะให้ชุมชนเข้าใจถึงความสำคัญและยอมปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินงานจากรูปแบบเดิมมาเป็นรูปแบบใหม่นั้น ต้องใช้เวลาในการให้ความรู้ ทำความเข้าใจ และทำให้ชุมชนเห็นถึงประโยชน์รวมถึงรายรับที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตด้วย หน่วยงานจึงเริ่มต้นดำเนินการ ดังนี้ 1) อบรมให้ความรู้จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เช่น การลดการใช้พลาสติกและโฟม การแยกขยะ การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การนำวัสดุในชุมชนมาเป็นภาชนะ 2) พัฒนาการอบรมขั้นพื้นฐานมาเป็นการอบรมให้ความรู้ในเรื่องที่ลึกซึ้งขึ้น เช่น การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก คาร์บอนเครดิต โซลาร์เซลล์การคิดต้นทุน กำไรจากการปรับจากพลาสติกหรือโฟมมาเป็นวัสดุอื่น 3) การให้ความรู้ผ่าน “เสียงตามสายของชุมชน” และ 4) การจัดทำคู่มือเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้คนที่ไม่สะดวกเข้าร่วมการอบรมได้รับความรู้เช่นกัน ซึ่งที่ผ่านมามาทางชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้าอบรมค่อนข้างดี และมีการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง

อย่างไรก็ดีทางหน่วยงานพบว่าเรื่องที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือ คือ การทำให้ชุมชนตระหนักว่าจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้นได้อย่างไร หากมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวจากแบบเดิมไปเป็นการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ซึ่งในประเด็นนี้ทางหน่วยงานมองว่าเป็นความท้าทายในการทำงานเป็นอย่างมาก

2.5 การวัดและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ

เนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสี่ซังยังอยู่ในช่วงของการเริ่มต้น ดังนั้นจึงยังไม่มี การวัดและประเมินผลในภาพรวมที่ครอบคลุมทุกด้าน โดยที่ผ่านมาจะเป็นการเก็บข้อมูลใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการอบรมที่จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ 2) การประเมินผลการทำงานของหน่วยงาน เช่น การลดขยะ การลดการใช้กระดาษ การใช้พลังงานทางเลือก ซึ่งผลของการประเมินผลนี้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำมาปรับปรุงการทำงานด้วย เช่น ปรับให้มีการจัดเก็บขยะเป็น 2 รอบต่อวัน ปรับจุดการวางถังขยะในบริเวณต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและในแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการวัดระดับความรู้ ความเข้าใจของคนในชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำต่อไป ทั้งนี้หลายหน่วยงานได้วางแผนให้มีการวัดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการประเมินคาร์บอนเครดิต เพื่อนำไปสู่การขายคาร์บอนเครดิตต่อไป

โดยสรุปแล้วหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่างตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำที่จะเข้ามามีบทบาททั้งในเรื่องของสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และยังเห็นถึงโอกาสในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวของเกาะสีชังไปสู่การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ โดยผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและผู้รับนโยบายมาใช้ในการปฏิบัติล้วนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องนี้ และมีความตั้งใจไปในทิศทางเดียวกันว่าต้องการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชังไม่เพียงเพื่อให้ยังคงรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีไว้ได้ แต่เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสุขภาพที่ดีของคนในชุมชนอีกด้วย รวมทั้งยังเชื่อมั่นว่าการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำจะเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมอย่างมากในอนาคตซึ่งหากทางหน่วยงานสามารถทำให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญนี้ได้ ก็จะได้รับความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวไปด้วยกัน อย่างไรก็ตามความท้าทายที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชังนั้น คือ เรื่องของงบประมาณในการลงทุนสำหรับโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการสร้างความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง ทางหน่วยงานต้องการข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่าหากชุมชนหรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำแล้วจะมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งหากมีข้อมูลในส่วนนี้มาแสดงให้เห็นชุมชนรับรู้ได้ก็จะทำให้ชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า เกาะสีชังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวก มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และยังมีประเพณี วิถีชีวิต ที่น่าสนใจ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากทั้งช่วงวันธรรมดาและวันหยุด นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่างก็มีแนวคิดที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชังไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ เพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน รวมทั้งสร้างระบบการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยมีมุมมองว่าหน่วยงานภาครัฐควรเป็นผู้นำในการริเริ่มโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับผู้ประกอบการและชุมชน รวมทั้งต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ข้อมูลและสภาพทั่วไปทางการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง

เกาะสีชังเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะที่สามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวก มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และยังมีประเพณี วิถีชีวิต ที่น่าสนใจ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากทั้งช่วงวันธรรมดาและวันหยุด แต่ข้อจำกัดเรื่องพื้นที่และระบบสาธารณูปโภคของเกาะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวยังขาดความหลากหลาย ทั้งนี้กระแสการอนุรักษ์และดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นกระแสที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างสูง อีกทั้งนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ก็ให้ความสำคัญกับการรักษาธรรมชาติและมองหาแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อม ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีแนวคิดที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสีชังไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ เพื่อวัตถุประสงค์หลัก คือ

อนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน รวมทั้งสร้างระบบการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยมุมมองของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะสีชังล้วนแล้วแต่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ต้องการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐควรเป็นผู้นำในการริเริ่มโครงการต่าง ๆ ที่สามารถทำได้ไปก่อนเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับผู้ประกอบการและชุมชน รวมทั้งต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมด้วย เพราะถึงแม้หน่วยงานภาครัฐจะเป็นหน่วยสำคัญในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายแต่กำลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้นโยบายนั้น ๆ เกิดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จได้คือความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น คนในชุมชน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง และยังรวมถึงความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกด้วย ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ กัลยา สว่างคง และคณะ (2565) ที่พบว่าปัจจัยที่ทำให้กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ธรรมชาติ คือ ผู้ที่มีหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ควรจะเป็นคนภายในชุมชน เพราะมีความเข้าใจบริบทของพื้นที่และสะดวกในการติดต่อสื่อสารกัน 2) กฎเกณฑ์ คือ การกำหนดขั้นตอนและการวัดผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม เป็นระบบ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ 3) กิจกรรม คือ ต้นทุนทางการท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในชุมชน เพื่อประกอบเป็นกิจกรรมที่เป็นอัตลักษณ์การท่องเที่ยวของชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ การรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน ด้านงบประมาณ การจัดอบรมองค์ความรู้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ เพื่อทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน และยังสอดคล้องกับที่ ชาศริต อ่องทุน และนรินทร์ สังข์รักษา (2562) ได้อธิบายไว้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำประกอบไปด้วย ปัจจัยภายใน คือ ผู้นำและคนในชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการพัฒนา และปัจจัยภายนอก คือ ความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย

2. มุมมองของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชัง

การกำหนดนโยบายที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชังนั้นจะเน้นการประชาสัมพันธ์และการอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และใช้พลังงานทางเลือกที่จะนำไปสู่การลดต้นทุนและการได้กำไรที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Si and Tang (2024) ได้นำเสนอว่าหนึ่งในปัญหาหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำนั้นมาจากการขาดการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของทั้งประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ที่ดียังทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกต้องการมีส่วนร่วมอีกด้วย ทั้งนี้การกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและการทำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับจะนำไปสู่การให้ความร่วมมือที่ดีทำให้สามารถดำเนินนโยบายนั้นได้อย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ โดยงานวิจัยของ นิคมศม อักษรประดิษฐ์ และ อิศศักดิ์ อุณารมย์เลิศ (2560) ได้อธิบายประเด็นนี้ไว้อย่างสอดคล้องว่าการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบนโยบายนั้นควรเป็นไปในลักษณะของการสร้างแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดการตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการหาทางออก โดยประเด็นที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจคือ การใช้พลังงานทางเลือก

เพราะนอกจากจะเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในระยะยาวได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2558) ที่ระบุเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำไว้ 3 ประการ คือ 1) การสร้างจิตสำนึกและทัศนคติในการอนุรักษ์ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน และ 3) ความร่วมมือของตัวแทนในภาคส่วนต่าง ๆ ควรกระทำผ่านการประสานงานจากหน่วยงานกลางที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชนนั้น

เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของเกาะสีชังยังคงค่อนข้างจำกัดอยู่ในลักษณะของการพักผ่อนกับธรรมชาติ การเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว การเก็บภาพบรรยากาศในช่วงเวลาต่าง ๆ ดังนั้นทางหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจึงมีแนวคิดในการปรับโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดรวมทั้งเทคโนโลยีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ โดยปรับให้มีช่องทางเดินรถพิเศษสำหรับรถจักรยาน และช่องทางวิ่งเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ในการเดินทาง และยังสามารถใช้ในการรองรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการออกกำลังกาย และจัดการแข่งขันต่าง ๆ ได้อีกด้วย การติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์เพื่อผลิตไฟฟ้าใช้เองในเกาะ การปรับเปลี่ยนยานพาหนะที่ใช้พลังงานจากน้ำมันเชื้อเพลิงมาเป็นพลังงานไฟฟ้า และยังมีแผนนำระบบการจองออนไลน์ที่พักและบริการต่าง ๆ สำหรับผู้ประกอบการอีกด้วย นอกจากนี้ยังส่งเสริมอาหารที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่มาจากการขนส่ง ซึ่งแนวคิดนี้สัมพันธ์กับผลจากงานวิจัยของ Nguyen et al., (2020) และ Marome et al., (2022) ที่เสนอว่าสิ่งที่ควรส่งเสริมสำหรับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ประกอบด้วย 1) การเดินทางแบบคาร์บอนต่ำ เช่น การใช้รถไฟฟ้า เรือไฟฟ้า การเดินเท้าเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว การใช้ขนส่งสาธารณะ การใช้พาหนะร่วมกัน 2) อาหารคาร์บอนต่ำ เช่น การลดเวลาในการปรุงอาหาร การใช้เตาไฟฟ้าแทนเตาแก๊ส และการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น 3) กิจกรรมคาร์บอนต่ำ เช่น การเดินชมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวด้วยจักรยานหรือรถไฟฟ้า การปลูกป่าหรือปะการัง

นอกเหนือจากนโยบายที่เกี่ยวข้องและกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำแล้ว การมีส่วนร่วมของชุมชนและการวัดและประเมินผลการทำงานยังจัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้วัดความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำอีกด้วย โดยหน่วยงานภาครัฐของเกาะสีชังได้ตระหนักถึงความสำคัญของสองปัจจัยนี้ จึงได้จัดให้มีการอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจกับชุมชน และมีการขอความร่วมมือจากชุมชนในการลดใช้พลาสติกและโฟมในระหว่างการจัดงานเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งที่ผ่านมาก็ได้รับความร่วมมือค่อนข้างดี อย่างไรก็ตาม นิคมศม อักษรประดิษฐ์ และ อิศร์ศักดิ์ อุณารมย์เลิศ (2560) ได้เสนอว่าในแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะที่มีทรัพยากรจำกัดนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกกฎหมายควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ประกอบการที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เช่น การปล่อยน้ำเสีย การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว เป็นต้น สำหรับการวัดและประเมินผลการดำเนินงานนั้นเป็นเรื่องที่ควรจัดให้มีอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง เช่น เทศบาลตำบลเกาะสีชัง พัฒนาชุมชนตำบลเกาะสีชัง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจกับชุมชนหรือผู้ประกอบการในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสามารถออกแบบการอบรม หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำให้กับชุมชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องได้
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและชุมชน เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชลบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพัทยา เทศบาลตำบลเกาะสีชัง ควรทำประชาสัมพันธ์ให้ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยวทราบถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ เพื่อนำไปสู่การให้ความร่วมมือและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุมัติงบประมาณส่วนท้องถิ่น เช่น สำนักงานงบประมาณ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ไปกำหนดเป็นแนวทางในการอนุมัติงบประมาณเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของเกาะสีชังต่อไป
4. นักวิจัยหรือนักวิชาการที่สนใจเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ศึกษามาแล้วในงานวิจัยนี้ไปต่อยอดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำในพื้นที่อื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงานของภาครัฐเท่านั้น จึงควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ชุมชน รวมทั้งนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลและมุมมองที่รอบด้านสำหรับใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำต่อไป
2. ควรทำการวิจัยเชิงปริมาณในมิติต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น และการรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะสีชัง
2. ควรศึกษาโอกาสและความท้าทายของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำในแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะแห่งอื่นเพื่อให้ได้องค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำที่กว้างขวางและครบถ้วน

รายการอ้างอิง

- กัลยา สว่างคง. (2566). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(3), 115-127.
- กัลยา สว่างคง, วชิรญา ตติยนันท์กุล และปวรรัตน์ สุภิมาธ. (2565). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม วิถี อย่างยั่งยืน: กระบวนการและความสำเร็จ ชุมชนบ้านเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(11), 362-373.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2566*. <https://www.mots.go.th/news/category/656>

- ชาคริต อ่องทูน และนรินทร์ สังข์รักษา. (2562). การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ: กรณีศึกษาชุมชนในภาคตะวันออกของไทย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 13(2), 374-384.
- เทศบาลตำบลเกาะสีชัง. (2567). *ท่องเที่ยวลงทุน*. <http://www.kohsichang.go.th/frontpage>
- นิคมศม อักษรประดิษฐ์ และธีรศักดิ์ อุ่่นอารมย์เลิศ. (2560). กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Tourism) กรณีศึกษาพื้นที่เกาะหมาก จังหวัดตราด. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 9(2), 205-216.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2560). คาร์บอนฟุตพริ้นท์จากการบริโภคในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด ในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *Veridian E-Journal*, 10(1), 1087-1102.
- เมธิกา พ่วงแสง. (2566). การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ: วิธีการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 12(2), 615-627.
- รชฏ จันทน์น้อย. (2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย การพัฒนาตราสินค้าทางการท่องเที่ยวเกาะสีชังตามแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย. <http://dspace.lib.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/3796>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2558). *Low Carbon Tourism เที่ยวแบบคนไม่เอาถ่าน*. โคคุน แอนด์ โค จำกัด.
- Abnett, K. (2022). *EU scientists say 2021 was world's fifth-hottest year on Record*. <https://www.reuters.com/markets/commodities/euscientists-call-action-greenhouse-gas-levels-hit-high-2021-2022-01-10/>
- Lenzen, M., Sun, Y., Faturay, F., Ting, Y.P., Geschke, A., & Malik, A., (2018). The carbon footprint of global tourism. *Nature Climate Change*, 8. 522–528.
- Marome, W., Rodkul, P., Mitra, B. K., Dasgupta, R., & Kataoka, Y. (2022). Towards a more sustainable and resilient future: Applying the Regional Circulating and Ecological Sphere (R-CES) concept to Udon Thani City Region, Thailand. *Progress in Disaster Science*, 14, 100225.
- Nguyen, H. A. T., Gheewala, S. H., Sophea, T., Areerob, T., Hashimoto, K., Pimonsree, S., & Prueksakorn, K. (2020). Comparative carbon footprint assessment of agricultural and tourist locations in Thailand. *Journal of Cleaner Production*, 17(269), 122407.
- Si, X., & Tang, Z. (2024). Assessment of low-carbon tourism development from multi-aspect analysis: A case study of the Yellow River Basin, China. *Scientific Reports*, 14(1), 14-29.